

Изпълнението по търговски сделки по време на обявеното извънредно положение поради разпространението на COVID-19

С решение от 13.03.2020 г. Народното събрание въведе в страната извънредно положение за срок от един месец, вследствие разпространението на т.нар. тежък остър респираторен синдром коронавирус-2 (SARS-CoV-2) и заболяването, свързано с него – COVID-19. В тази връзка бяха въведени редица ограничителни и протиепидемични мерки, част от които на практика ще доведат до преустановяване на дейността на търговските обекти. Редица ограничения бяха въведени и в други европейски страни, както и в САЩ, които пък от своя страна ще затруднят свободното движение на хора и стоки. Всичко това безспорно ще възпрепятства нормалното развитие на търговския оборот.

Предмет на това изложение е доколко и при какви условия търговците могат да бъдат освободени от отговорност за неизпълнение, породено от възникналата извънредна ситуация, по сключените от тях сделки, когато са регулирани от българското право. Съдържащата се подолу информация не представлява изчерпателно изследване или правен съвет и по никакъв начин не може да замести професионалния правен съвет относно конкретни казуси.

Информацията е предоставена на 18.03.2020 г., в 13:00 ч. С оглед на динамичното развитие на ситуацията, следете за актуализация нашия сайт www.dgkv.com.

Представлява ли настоящата криза форсмажорно обстоятелство?

Чл. 306 от Търговския закон предвижда възможност за освобождаване на длъжника от последиците от договорното неизпълнение, породено от непреодолима сила.

Възникналата кризата с COVID-19 и обявеното поради нея извънредно

Performance under Commercial Contracts during the State of Emergency Declared due to the COVID-19 Spread

With a decision dated 13 March 2020 the Bulgarian Parliament declared a state of emergency in the country for a period of one month due to the spread of the severe acute respiratory syndrome coronavirus-2 (SARS-CoV-2) and the disease associated with it – COVID-19. In this regard, a number of restrictive and anti-epidemic measures were introduced, some of which will practically lead to the suspension of the operation of commercial sites. A number of restrictions have also been introduced in several other European countries, as well as in the US, which in turn will encumber the free movement of people and goods. This will undoubtedly impede the normal development of commercial turnover.

The aim of this guide is to briefly comment on to what extent and under what conditions merchants may be exempted from liability for non-performance due to the emergency situation under their effective transactions, when such are regulated by Bulgarian law. The information below does not constitute exhaustive research or legal advice and in no way can it replace professional legal advice on specific cases.

The information is provided on 18 March 2020 at 1:00 pm. In view of the dynamic development of the situation, stay tuned for updates on our website – www.dgkv.com.

May the present crisis be considered a force majeure event?

Art. 306 of the Law on Commerce provides for the possibility that a debtor is released from the consequences associated with contractual breach where caused by *force majeure*.

The present COVID-19 crisis and the state of emergency declared in Bulgaria thereof can

положение в България по начало могат да се квалифицират като случай на непреодолима сила доколкото представляват **събитие от извънреден характер, което е непредвидено** (т.е. не е могло да бъде предвидено при поемане на задължението) **и непреодолимо** (нито събитието, нито породените от него последици са могли да бъдат преодоленни от длъжника при полагане на дължимата грижа) и при условие че са настъпили **след поемане на задължението, но преди неговия падеж**.

Всъщност българските съдилища вече са потвърждавали, че епидемиите представляват извънредни и непреодолими събития.

Разбира се, предвид динамиката на развитието на кризата и ежедневната промяна в прилаганите ограничителни мерки, преценката дали и до каква степен извънредната ситуация, пречатстваща изпълнението, е можело да бъде предвидена или предотвратена при поемане на задължението ще изисква конкретен анализ на характера на задължението и мястото, на което то трябва да бъде изпълнено, съответно на предприетите или очаквани превантивни мерки за ограничаване на кризата, приложими на това място към момента на поемане на задължението.

За кои задължения търговецът не носи отговорност в ситуация на непреодолима сила?

За да се освободи търговецът от отговорност за неизпълнението, извънредната ситуация с COVID-19 трябва да е единствената или поне, доминиращата причина за това неизпълнение.

Дори тези условия да са налице, някои задължения за родово определени и заместими престации може да се окажат изключени от ефекта на непреодолимата сила с оглед на принципа, че „родът не погива“.

generally be qualified as a case of *force majeure* insofar as they constitute an **extraordinary event, which is unforeseen** (i.e., it could not have been foreseen when undertaking the obligation) **and irresistible** (neither the event nor its consequences could have been overcome by the debtor when acting with the required due diligence) and provided that they have occurred **after undertaking the commitment but before its maturity**.

In fact, Bulgarian courts have already confirmed that epidemics do represent extraordinary and insurmountable events.

However, given the dynamics of the crisis and the daily changes in the restrictive measures applied, a specific analysis of the circumstances would be required in assessing whether and to what extent the emergency impeding performance could have been foreseen or prevented when undertaking the commitment. In particular, a consideration should be given to facts such as the nature of the obligation and the place of performance, and respectively the undertaken or anticipated preventive measures applied at that place at the time of undertaking the commitment.

What type of contractual breaches are excusable due to force majeure?

In order for the debtor to be exempted from liability for a contractual breach, the COVID-19 emergency state must be the sole, or at least, the predominant cause of such default.

Even if these conditions are met, the obligations with a generic or non-personal nature may be excluded from the effect of *force majeure* in view of the principle "*genus nunquam perit*" (the class never perishes).

Може ли да се позовем на форсмажорното обстоятелство при липса на изрична разпоредба в договора?

Позоваването на непреодолима сила по договори, които се уреждат от българското право, е възможно и в случаите, когато в конкретния договор липсва изрично правило. В тази хипотеза приложими ще са законовите разпоредби.

Как се упражнява правото за освобождаване от отговорност поради непреодолима сила?

За да може да се ползва от ефекта на непреодолимата сила, длъжникът задължително трябва да уведоми своя договорен партньор за форсмажорното обстоятелство в подходящ срок. При позоваването на извънредното събитие следва да се съобразят и специалните уговорки в договора между страните, в случай че има такива.

Как се установява наличието на форсмажор?

В случай на спор длъжникът, който се позовава на непреодолима сила, по принцип следва да установи нейното наличие. В България традиционно Българската търговско-промишлена палата издава сертификати за форсмажор.

Предвид мащаба на кризата с COVID-19 и обявеното извънредно положение, последните може да се сметат и за общоизвестни.

При всички положения, за длъжника остава тежестта да установи пряката връзка между извънредната ситуация и невъзможността му да изпълни задължението си.

Какви са последиците при позоваване на непреодолима сила?

При спазване на горните условия, изпълнението на договора, засегнат от разпространението на COVID-19, временно ще бъде преустановено и отложено за периода, докато действа извънредната ситуация. Ако обаче в този

Can force majeure be invoked in the absence of an express provision in the contract?

The invocation of *force majeure* under contracts governed by Bulgarian law is possible also in situations where no explicit rule is provided in the particular contract. In this case, the provisions of the law shall apply.

How are the rights stemming from force majeure exercised?

In order to benefit from the effect of *force majeure*, the debtor must notify in a timely manner its contractual partner about the *force majeure* circumstances. The special contractual arrangements between the parties on *force majeure* invocation should be also observed, if any.

How may the force majeure occurrence be ascertained?

In the event of a dispute, the debtor who invokes *force majeure* should in principle establish its existence. Traditionally in Bulgaria the Bulgarian Chamber of Commerce and Industry issues certificates for *force majeure*.

Given the magnitude of the present COVID-19 crisis and the declared state of emergency, they may as well be considered as “well-known” facts.

In any case, the burden lies on the debtor to establish the direct causal link between the emergency situation and the inability to perform its obligation.

What are the consequences of invoking force majeure?

Subject to the above conditions, the performance under a contract, affected by the spread of COVID-19, will be temporarily suspended and postponed for the duration of the extraordinary event. However, if either party loses interest in continuing the

период някоя от страните загуби интерес от продължаване на отношенията, тя ще може да прекрати договора.

Приложима ли е непреодолимата сила при договорите за наем? Други права на страните по тези договори, засегнати от кризата?

Доколкото въведените на територията на България противоепидемични мерки засягат в голям степен действащите търговски обекти, въпросът за последиците от създалата се криза върху договорите за наем се поставя особено остро. Поначало поради наличието на непреодолима сила за срока на действие на мерките, ограничаващи посещението на търговски обекти, наемодателите на тези обекти не носят отговорност за обективната невъзможност наемателите да ползват съответните обекти. От друга страна, тъй като според чл. 306, ал. 4 от Търговския закон за времето, пред което трае непреодолимата сила, изпълнението на задълженията на страните се спира, наемателите, които нямат възможност да използват наеманите обекти поради наложените забрани, не дължат наем за периода на действие на забраните.

При продължаване за по-дълго време на периода на намалено потребление, би могло да се помисли и за прилагане на чл. 307 от Търговския закон, регламентиращ стопанската непоносимост. Тя дава право на страна по договор да поиска по съдебен ред неговото изменение или прекратяване, в случай че продължаването на действието му би противоречало на справедливостта и добросъвестността. Върховният касационен съд вече се е произнасял по повод на икономическата криза през 2008 г., че спадът на посещението на търговските центрове обосновава прилагането на чл. 307 ТЗ (вж. напр. *решение по търговско дело № 259/2011 г. на ВКС*).

В обобщение, специфичният ефект, който настоящата епидемиологична криза и свързаните с нея ограничения ще имат върху изпълнението на договорните

contractual relationship during this period, it should be entitled to terminate the contract.

Is force majeure applicable with respect to lease agreements? Other rights of the parties to such contracts affected by the crisis?

To the extent that the anti-epidemic measures introduced on the territory of Bulgaria substantially affect the business of the operating commercial sites, the effects of the crisis over the effectiveness of lease agreements is particularly acute. Firstly, due to the force majeure, for the period in which the measures restricting visits of commercial sites are in place, the landlords of these sites should not be responsible for the objective inability of the tenants to use the respective sites. On the other hand, since pursuant to Art. 306, para. 4 of the Law on Commerce for the duration of the force majeure event the fulfillment of the obligations of the parties is suspended, the tenants who are unable to use the leased premises due to the imposed prohibitions should not owe rent for the period of the prohibitions.

If the period of reduced consumption lasts longer, the application of Art. 307 of the Law on Commerce regulating contract frustration may be also worth considering. It entitles a party to contract to request the court to amend or terminate it in the event that its continuation would be contrary to fairness and good faith. The Supreme Court of Cassation has already considered similar cases following the economic crisis in year 2008, finding that the decreased number of customers in the shopping centers justified the application of Art. 307 of the Law on Commerce (e.g. see the *decision under commercial case No 259/2011 by the Supreme Court of Cassation*).

In summary, the specific effect that the current epidemiological crisis and associated restrictive measures will have on contractual performance and the liability of the parties

отношения и отговорността на страните във всеки конкретен случай ще зависи от преценката на различни обстоятелства като дата на сключване на договора, приложимо право, място на изпълнение, поведение на страните до настъпване на кризата и след това.

thereof will depend on a case-by-case assessment of different circumstances such as the date of conclusion of the contract, applicable law, place of performance, the behavior of the parties until the onset of the crisis and afterwards.